

Rikoslaki ja metsä.

Toivo J. Komsio.

Nykyään voidaan jo hyvällä syyllä sanoa, että metsä on — käyttäkseni hallitusmuodon erästä, ei tosin metsää tarkoittavaa sanontaa — valtakunnan erikoisessa suojeluksessa.

Tätä suojelusta antamassa ovat:

1) erityinen metsälainsäädäntö, johon kuuluvat vielä voimassaolevat osat v:n 1886 metsälaista, suojametsälaki, yhteismetsälaki, yksityismetsälaki ja metsänparannuslaki;

2) metsiä koskevat osat muusta erikoislainsäädännöstä, kuten asutuslaeista, luonnonsuojelulaista, seurakuntien kiinteistöjä koskevista laeista ja palolaista; sekä

3) yleisestä laista rikoslaki voimaanpanoasetuksineen.

Tarkoitukseni on seuraavassa kosketella yleisen lain metsälle antama oikeussuojaa.

Aluksi lyhyt historiallinen katsaus:

Siihen aikaan, kun metsää vielä oli asutukseen verrattuna yltä kyllin, liikaakin, ei tullut kysymykseen, että sen kasvattamiseksi olisi nähty vaivaa. Mitä kasvoi, se kasvoi luonnonlahjana, jota kyllä riitti kenelle tahansa ja jota ei katsottu varsinaisessa mielessä kenenkään omaisuudeksi. Metsäntuotteiden luvattonta ottamista toisen maalta ei sen vuoksi Ruotsi—Suomen oikeudessa pidetty varkauteina, vaan vain eräänlaisena toisen maaomaisuuden luvattomana käyttämisenä, joka tekijässä osoitti puuttuvaa kunnioitusta omistusoikeuden pyhyyttä kohtaan — suunnilleen samanlaisena tekona kuin esim. toisen veneen omavaltaista lainaamista kalaretkellä. Ei vene siitä miksikään mennyt, jos sillä vähän souteli, ei metsä siitä miksikään mennyt, jos siitä jonkun puun otti, mutta oli joka tapauksessa väärin käyttää toisen omaisuutta lupaa kysymättä. Varkautena ei puiden kaatamista pidetty muinaisessa germanisessa oikeudessa senkään vuoksi, että puiden kaatoa ei voinut suorittaa sellaisessa salaisuudessa ja

hiljaisuudessa, mitä pidettiin varkauden olemukseen kuuluvana. „Ty när det hugges, så höres det”, sanottiin. Vain sitä, joka laiskuu-dessaan ei viitsinyt itse kaataa tarvitsemiansa puita, vaan salaa otti toisen valmiiksi kaatamia, pidettiin varkaana.

Asutuksen ja viljelyksen levitessä metsät vähenivät, rakennus-, poltto- ym. puun, tervan jms. tarve ja kysyntä lisääntyivät. Nyt alkoi esiintyä mielipide, että metsäntuotteiden anastamista oli pidettävä varkauden veroisena. Jo eräässä lakiehdotuksessa vuodelta 1643 ehdotetaan tähän suuntaan käypää säännöstä. Tästä ehdotuksesta ei kuitenkaan koskaan tullut lakia. Kun se laki, joka tunnetaan nimellä 1734 vuoden laki, oli vuosien 1731 ja 1734 valtiopäivillä tarkastettavana ja hyväksyttävänä, esitti yksi Ruotsin kaikkien aikojen etevimpiä lainoppineita, Petter Abrahamsson, monien muiden muistutustensa joukossa — jotka myöhemmin ovat päässeet täyteen oikeuteensa — muistutuksen lain nurinkurisesta suhtautumisesta metsään, mutta se ei auttanut: „luonnonantimien” anastusta ei pidetty edes sen arvoisena tekona, että siitä olisi puhuttu lain rikoskaareissa (Missgiernings Balk), vaan rakennuskaaren (Bygninga Balk) luvussa: „Huru bys oskifte ägor i skog och mark måge nyttjas eller intagas; så och om åverkan å oskift, eller annars mans skog och mark.”

Suomessa tuli kysymys esille vuoden 1885 valtiopäivillä käsiteltäessä hallituksen esitystä metsälaiaksi. Laki- ja talousvaliokunnassa oli kahdeksan jäsentä sillä kannalla, että „metsänhaaskaus” — epäonnistunut ja harhauttava käänös ruotsinkielen sanasta „åverkan” — oli rangaistava varkauteina, jos anastetun arvo ylitti määrätyn rajan, mutta valiokunnan enemmistö oli toista mieltä. Mietinnössään — johon nuo kahdeksan liittivät vastalauseen — valiokunta myönsi, ettei käsitteellistä eroa tosin ollut varkauden ja „varkaudenkaltaisen haaskauksen” välillä ja että Ruotsissa v. 1875 säädetty asetus varkauden ja „metsänhaaskauksen” välisen eron poistamisesta oli vähentänyt tämän lajin rikoksia, mutta — sitten tuli se mutta, joka aina seuraa tosin-sanaa ja pilaa alkuun niin hyvältä kuulostavan päätöksen — valiokunta huomautti, että maassamme vielä oli laajoja seutuja, joissa metsäntuotteilla ei ollut mitään varsinaista arvoa. Näin ollen valiokunta katsoi, että oikea suhteellisuus rikosten ja rangaistusten kesken vaati pysymään vanhalla kannalla. Tuohon nyt olisi voinut huomauttaa, että jos esitetty 20 tai 50 markan raja olisi pantu, niin eihän „metsänhaaskaus” olisi muuttunut varkaudeksi niillä seuduilla, joissa metsää sai hakata kuinka paljon tahansa, ennenkuin hakatun arvo nousi 20 tai 50 markkaan, mutta sen sijaan ne seudut, joissa metsäntuotteilla oli arvoa, olisivat saaneet oikeustajunnan vaatimusten mukaisen lainsuojan metsilleen. Ehkä tuo muistu-

tus tehtiinkin säädyissä, mutta joka tapauksessa tuloksena oli valtiokunnan mietinnön hyväksyminen.

Näihin aikoihin oli valmisteilla myöskin nykyinen rikoslakimme. Se on etupäässä professori Jaakko Forsmanin työtä ja hän oli puolestaan sillä kannalla, että „metsänhaaskaus” oli luettava varkauden veroiseksi rikokseksi. Ilmeisesti kuitenkin metsälain käsittelyssä ilmenyt kansan tahto vaikutti, että hallituksen esityksessä tässä kohden edelleen pysyttiin vanhalla linjalla ja että sen mukaiset säännökset nyt hyväksyttiin valtiopäivillä keskustelutta. Eräänlainen askel eteenpäin kuitenkin oli, että „metsänhaaskauspykälät” siirrettiin metsälain rikoslakiin; sillä tavoin „metsänhaaskaus” toki leimattiin entistä selvemmin rikokseksi rikoksien joukossa.

Nykyinen rikoslakimme annettiin joulukuun 19 päivänä 1889. Vuonna 1922 valmistui oikeusneuvos Allan Särkilahden ehdotus uudeksi rikoslakiin. Siinä oli asetettu sille kannalle, että „metsänhaaskauksena” rangaistiin korkeintaan 300 markan arvoon nousseen metsäntuotemäärän anastus, varkauteen, jos enempi anastettiin. Perusteluissaan Särkilahti katsoi, että ajanmittaan käy mahdottomaksi ylläpitää varkauden ja „haaskauksen” välistä eroa, mutta piti ennenaikaisena sen kokonaan poistamista vielä, „koska vuosisatojen perinnäistapaa ei käden käänteessä muuteta.”

Rikoslain täydellisestä uusimisesta ei kuitenkaan ole toistaiseksi tullut mitään ja on kysymys siitä tätä nykyä lepotilassa.

Rikoslakiin on niiden kohta 50 vuoden kuluessa, jotka se on ollut voimassa, tehty useita kokemuksen ja muuttuneiden olojen vaatimia korjauksia.

Metsätaloutemme merkityksen yhä kohotessa ja erikoisen metsälainsäädännön kehittyessä osoittautui yleisen lain suhtautuminen metsään yhä nurinkurisemmaksi. Kautta maan valitettiin, että metsällä, joka kyllä nautti melkoisen tehokasta suojaa sen omistajaa itseänsä vastaan, ei ollut riittävää ja nykyisten olojen mukaista oikeussuojaa vieraita anastajia vastaan.

Ryhdyttiin vaatimaan lainmuutosta kasvavien puiden oikeussuojan lisäämiseksi samaan määrään, mitä muikin omaisuus nauttii. Saatiin kokea arvovaltaiselta taholta vastustusta, joka pohjautui väitteeseen, ettei kansan oikeustajunta vielääkään hyväksy „luonnonantimien” rinnastamista muuhun omaisuuteen. Mutta kun asia joutui eduskuntaan, se tuli tolalleen. Lakivaliokunta esitti yksimielisesti tehokkaita ja oikeudenmukaisia muutoksia, eikä eduskunnassa asian muissakaan käsittelyvaiheissa noussut ainoatakaan kansan ääntä näitä muutoksia vastustamaan. Laki rikoslain 33 luvun 1, 3, 6 ja 7 §§:ien muuttamisesta, annettu 4 päivänä kesäkuuta 1937 ja julkaistu asetus-

kokoelmassa numerona 262 saman kuun 10 päivänä, niin sanoakseni putosi kypsänä hedelmänä kolmisensataa vuotta sitten istutetusta puusta.

Lähdettäessä sitten tutustumaan voimassa olevaan rikoslainsäädäntöömme, tuleekin rikoslaisissa ensi kerran metsä vastaan äskennäitussa 33 luvussa, jonka otsake on: „Luvattomasta viljelyksestä, metsästyksestä ja kalastuksesta”, ruotsiksi: „Om åverkan samt olofligt jagande och fiskande.” Huomattava on, että ruotsi oli vielä 50 vuotta sitten lainsäädännössämme alkukieli, suomenkielisen tekstin ollessa enemmän tai vähemmän onnistunutta käännöstä.

Tarkoitukseni on tähän esitykseeni koota mahdollisimman tarkkaan ne rikosoikeuden säännökset, jotka ovat asiaan vaikuttavia. Esitykseni luotettavuutta silmällä pitäen aion esittää paljon lakitekstiä sellaisenaan ja vain muutamissa kohdissa turvautua lyhennettyyn lain selostamiseen. Kuten kuulijat huomannevat, ovat esitettäviksi tulevat lakitekstit siksi selviä, että ne eivät kaivanne enempiä selittämistä, tulkintaa, kuin niiden osalle seuraavassa tulee.

Sivuuttaen luvattomasta metsästämisestä ja kalastamisesta koskevat pykälät, esitän siis aluksi rikoslain 33 luvusta seuraavat pykälät, sellaisina kuin ne nykyään kuuluvat:

„1 §. Joka toisen maalla, ilman laillista oikeutta, tahallaan on kaatanut kasvavan puun tahi vahingoittanut sitä anastaakseen sen tai osan siitä itselleen tai toiselle taikka mainitussa aikomuksessa ottanut kuivunutta tai tuulen kaatamaa puuta taikka kasvavasta puusta varpuja, oksia, juuria, tuohia, kuoria, lehtiä, niiniä, pihkaa, terhoja, käpyjä tai pähkinöitä taikka niittänyt ruohoa taikka ottanut sammalta, jäkälää¹⁾, turvetta, multaa, savea, hiekkaa, soraa tai kiveä, rangaistakoon, riippumatta siitä, onko hän vienyt sen pois tai ei, haaskauksesta enintään kahdellakymmenellä päiväsakolla, jollei teko ole rangaistava tämän lain 3 §:n mukaan.²⁾

Jos haaskatun arvo on kahtasataa markkaa suurempi, taikka jos istutettu tahi hoidettu puu tai pensas haaskataan, taikka jos haaskaus tehdään erittäin hoidetussa paikassa, taikka jos asianhaarat muuten ovat erittäin raskauttavat, taikka jos joku uusii rangaistavan haaskauksen, olkoonpa arvo kahtasataa markkaa suurempi tahi ei, tuomittakoon vähintään viiteen päiväsakkoon³⁾ taikka vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

1) Jäkälä lisättiin tähän kohtaan laissa 4/6 1937.

2) Nämä tässä harvennetut sanat lisättiin tähän kohtaan laissa 4/6 1937.

3) Kun ei sakon ylärajaa ole erikseen säädetty, voidaan tuomita enintään 300 päiväsakkoa.

Joka vahingoittaa jotakin ylempänä mainittua ilman 1 momentissa sanottua aikomusta, tuomittakoon enintään viiteen päiväsakkoon taikka, jos vahingon arvo on kahtasataa markkaa suurempi tai asianhaarat muuten ovat erittäin raskauttavat, enintään viiteenkymmeneen päiväsakkoon taikka vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos tässä pykälässä mainitun teon kautta tapahtunut vahinko on varsin vähäinen, harkitkoon tuomari, onko muuta kuin vahingonkorvaus tuomittava.”

„2 §. Jos jonkun, jonka ajokalut särkyvät matkalla tai jolle muu tapaturma sattuu, sen johdosta on pakko ottaa jotakin toisen metsästä tai haasta; olkoon rangaistuksesta vapaa, mutta korvataan vahingon, jos asianomistaja sitä vaatii.”

„3 §. Jos joku luvattomasti ottaa hedelmäpuun tai hedelmäpensaan taikka jotakin niistä toisen puu- tai kasvitarhasta, pellostä tai aitauksesta, taikka maahedelmiä, eloa, ruohoa taikka muuta, joka sellaiseen paikkaan taikka niittyyn tai muuhun viljelysmaahan on kylvetty tai istutettu, rangaistakoon, asian laadun mukaan, varkaudesta tai näpistämisestä.

Sama olkoon laki, jos joku luvattomasti toisen maalta ottaa hakaita puita, hirsii, aidaksia, hakattua kiveä tai muuta käytettäväksi valmistettua tai koottua taikka kaataa arvopuun anastukseen sen itselleen tai toiselle.”¹⁾

4 §:n mukaan sitä, joka toisen maalla luvattomasti kasvea tai kydetään, rangaistaan vähintään 5:llä ja enintään 50 päiväsakolla.

„Jos hän siihen kylvi; menköön kasvu tai sen arvo maanomistajalle, ellei erittäin ole toisin säädetty,” kuuluu tämän §:n 2 momentti.

5 §:n mukaan tuomitaan enintään 20 päiväsakkoa sille, joka luvattomasti rakentaa toisen maalle, taikka sitä kaivaa tai kyntää, siihen kylvää tai istuttaa taikka muuten ottaa siitä jonkun alueen hallintaansa. „Kasvu tai istutus, taikka sen arvo menköön maan lailliselle haltijalle.”

„6 §. Joka viljellessään tai hallitessaan toisen maata luvattomasti on siitä myynyt tai muulla tavalla luovuttanut arvopuun tai jotakin sellaista, kuin 1 §:ssä sanotaan, taikka siinä mainituin tavoin muuten ylittänyt oikeutensa maahan, rangaistakoon sakolla taikka vankeudella enintään yhdeksi vuodeksi.²⁾

¹⁾ Nämä tässä harvennetut sanat lisättiin tähän laissa 4/6 1937.

²⁾ Tässä mainittu teko on käsitteellisesti kavaltamista ja rangaistusuhka on nyt juuri sama kuin RL 29 luvun 1 §:n 1 mom. mukaan irtaimen omaisuuden kavaltamisesta.

Jos hän sellaisella maalla luvattomasti on kaskennut tai kydetänyt, tuomittakoon 4 §:n mukaan.

Jos tapahtunut vahinko on varsin vähäinen, voidaan 1 momentissa mainittu teko jättää rankaisematta.”

„7 §. Yhteisen metsän tai maan osakas, joka luvattomasti on siitä myynyt tai muuten luovuttanut arvopuun tai jotakin 1 §:ssä mainittua taikka siinä sanotulla tavalla muuten ylittänyt oikeutensa yhteismaahan taikka luvattomasti sillä kaskennut tai kydetänyt, rangaistakoon, ellei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta¹⁾, enintään sadalla päiväsakolla taikka vankeudella enintään neljäksi kuukaudeksi.²⁾

Ellei erikseen ole toisin säädetty, saakoot muut yhteismaan osakkaat, mitä on haaskattu tai kylvöstä kasvanut tai istutettu, taikka sen arvon.”

9 §:n mukaan tuomitaan enintään 20 päiväsakkoon se, „joka tahallansa luvattomasti päästää elukoita syötölle toisen tiluksille” ja enintään 5 päiväsakkoon se, „joka laiminlyömällä velvollisuutensa vartioita omia tai toisen elukoita, taikka muulla tavalla on syynä siihen, että elukoita on luvattomasti päässyt syötölle toisen tiluksille.”

10 §:n mukaan on sille, „joka syöttää yhteistä maata yli oikeutensa”, rangaistus enintään 5 päiväsakkoa.

Sama rangaistusuhka on 11 §:ssä säädetty sille, joka „luvattomasti ottaa tiensä tai polkunsä yli toisen pihamaan, taikka yli toisen pellon, niityn tai istutuksen, jolle siitä saattaa olla vahinkoa”. Jos siis joku suunnistaa — käyttääkseni nykyaikaisempaa sanontaa sanojen „ottaa tiensä” asemasta — yli metsässä olevan istutusalueen ja jos taimikko siitä kärsii, niinkuin se varmasti kärsiikin, ainakin silloin kun suunnistajia kulkee ihan parvina, voidaan vahingontekijöitä sakottaa tämän pykälän nojalla.

¹⁾ Nämä tässä harvennetut sanat lisättiin tähän laissa 4/6 1937. Lisäys aiheutuu yhteismetsistä 28 päivänä huhtikuuta 1925 annetun lain 7 §:n säännöksestä, jonka mukaan sanotun lain alaisen yhteismetsän osakasta, joka käyttää yhteismetsää määräysten vastaisesti, on rangaistava „niinkuin toisen maan luvattomasta viljelyksestä tai muusta lainvastaisesta käyttämisestä on säädetty.” Tällä säännöksellä on, kuten mainitun lain perusteena olevan esityksen perusteluista käy selville, nimenomaan pyritty siihen, että mainitunlaisen yhteismetsän osakasta rangaistaan yhteismetsän „haaskaamisesta” ankarammin kuin muun yhteisen metsän tai maan osakasta.

²⁾ Ennen 4/6 1937 tapahtunutta muutosta oli rangaistus enintään 50 päiväsakkoa. Tässä pykälässä mainittu rikos vastaa käsitteellisesti pesänkavaltamista, josta RL 30 luvussa puhutaan ja joka tapahtuu esim. kun kuolinpesän osakas tai muun yhteisen pesän tai yhtiön osamies kavaltaa rahaa tai irtainta tavaraa pesästä tai yhtiöstä.

„16 §. Jos ainoastaan yksityisen oikeutta on loukattu edellä tässä luvussa mainitulla rikoksella; älköön siitä, ellei se ole varkautta tahi näpistämistä, virallinen syyttäjä tehkö syytettyä, jos asianomistaja ei ole ilmoittanut sitä syytteesen pantavaksi.”

„17 §. Jos joku tavattuna verekseltä jotakin tässä luvussa mainittua rikosta tekemästä, asettuu vastarintaan maan tahi kalaveden omistajaa, haltijaa tahi hoitajaa, taikka näiden väkeä vastaan, kun joku heistä koettaa rikoksenteikijää teosta estää taikka häneltä ottaa pois mitä hän luvattomasti on anastanut tahi mitä rikoksen tunnustodisteeksi saa talteen ottaa, sen mukaan kuin siitä erittäin on säädetty; rangaistakoon, ellei vastarintaa 31 luvun mukaan ole ryöstöksi katsottava, enintään viidensadan markan sakolla¹⁾ taikka vankeudella korkeintaan yhdeksi vuodeksi.”

Kun viimeksi esitetyssä pykälässä viitataan siihen, mitä tunnustodisteesta on säädetty, luen 3/9 1886 annetun metsälain vielä voimassa olevan 47 §:n:

„Jos vahingontekijä tavataan rikostyössä tahi heti sen jälkeen, saakoon metsän omistaja, haltija tahi hoitaja häneltä ottaa juhdan, työkalun tahi muun tunnustodisteen²⁾, joka kuitenkin heti on vahingontekijälle takaisin jätettävä, jos hän antaa vakuuden sakosta ja vahingonkorvauksesta. Jos tunnustodiste on otettu, haastakoon asianomistaja asiansa, maalla viimeistään niihin käräjiin, jotka kuukauden kuluttua ensiksi alkavat, sekä kaupungissa neljäntoista päivän kuluessa, taikka tuokoon tunnustodisteen takaisin. Jos asia on haastettu, määrätköön tuomioistuin mitenkä tunnustodisteen kanssa edelleen on meneteltävä.

Sen, joka on tunnustodisteen ottanut, pitää sitä hoitaman niinkuin laki pantista säättää, käyttäköön kuitenkin juhtaa, jos tahtoo, niinkuin Rakennuskaaren 9 luvun 1 §:ssä sanotaan.”

Viimeksimainitun lainkohdan mukaan on valta eläintä „hyödyk-sensä käyttää, vaan ei huonosti pidellä”.

1) Kun tämä pykälä on alkuperäisessä, 19/12 1889 vahvistetussa muodossaan, ei siinä puhuta päiväsaakoista, mutta 21/5 1921 annetun lain mukaan on laeissa ja asetuksissa rahamäärin säädettyjen sakkojen asemasta tuomittava päiväsakkoja, joiden suuruus määrätään syytetyn maksukyvyn mukaan; „enintään 500 mk sakkoa” merkitsee nykyään „enintään 50 päiväsakkoa”, „vähintään 100 mk sakkoa” merkitsee „vähintään 10 päiväsakkoa” jne. ja kun päiväsakon suuruudeksi voidaan määrätä 1 markasta kymmeneen ja satoihin, jopa miljoonamiehille tuhansiinkin markkoihin, niin laissa tai asetuksessa säädetyn vähintään tai enintään 500 markan sakon asemasta tuomitaan esim. $50 \times 5 = 250$ mk, $50 \times 50 = 2,500$ mk jne.

2) Nykyaikana, kun esim. visavarkaat liikkuvat autoilla, voi ottaa tunnustodisteeksi auton.

Näiden lainkohtien lisäksi esitän rikoslain voimaannpanoasetuksesta seuraavat voimassaolevaa oikeutta sisältävät kohdat:

„11 §. Jos siitä, mitä näytetään entiseltä haltijalta viedyksi näpistämisen, varkauden, ryöstön tai kiristämisen kautta¹⁾, syntyy riita, ja jos se, jonka haltuun esine on joutunut, todistaa sen otta-neensa vastaan vilpittömässä mielessä; antakoon kuitenkin pois riidan-alaisen esineen ilman lunastusta ja hakekoon vahingonkorvausta saan-tomieheltään taikka siltä, jonka rikoksen kautta esine on hänelle jou-tunut.”

„12 §. Älköön kukaan omin valloin ottako takaisin sitä, minkä tuntee omaksensa, olkoonpa häneltä rikoksen kautta vietyä, taikka kadonnutta, vaan turvautukoon poliisiviranomaiseen taikka tuoma-riin; ottakoon kuitenkin omansa takaisin irtaimelta tahi tuntematto-malta mieheltä, taikka siltä, jonka varoo karkaavan taikka rikoksen-tekijältä verekseltään.”

„13 §. Jos joku syytä pitää epäluuloa, taikka tietää, missä varastettua tahi muuta rikoksen kautta häneltä vietyä tavaraa on; pyytäköön kruununvoudilta tahi nimismieheltä maalla, tahi maistraa-tilta, poliisikamarilta tahi järjestysoikeudelta, taikka pormestarilta, poliisimestarilta tahi järjestysmieheltä kaupungissa luvan sieltä etsiä, ja sanokoon missä ja millaista hän on kadottanut, ja myös pyyn-tönsä perusteet, niinkuin että epäluulonalainen on ennen varastanut, taikka että sellaista kalua on hänellä nähty, taikka että hän on sitä myynyt, taikka että hän piilee ja näyttää asiata karttavan, taikka että hän on ollut sellaisten seurassa, joita on aihe siitä rikoksesta syyttää. Näissä ja muissa senkaltaisissa tapauksissa älköön etsintöä häneltä kiellettävä; vaan menköön hän sinne kahden lautamiehen tahi kahden vannotetun kaupunginpalvelijan, taikka kahden muun usko-tun miehen kanssa, ja ilmoittakoon siellä naapureille tai isännälle, että he ovat sinne lähetetyt. Ellei isäntä itse ole kotona, vaan hänen vaimonsa, taikka, jos hän on naimaton, se jonka hän on pannut talouttansa hoitamaan; pidettäköön etsintö sittenkin. Jos etsittyä ei tavata; näyttäköön etsinnön pyytäjä toteen taikka vahvistakoon valallansa, että hän on omansa kadottanut ja ettei hän ilkeydestä ole etsintöä pyytänyt. Älköön muulla tavalla omin valloin etsintöä pidettävä. Joka sen tekee, rangaistakoon niin kuin rikoslain 24 luvussa sanotaan.”

„15 §. Virallisen syyttäjän pitää tehdä syyte sellaisesta rikok-sesta, joka on virallisen syytteen alainen, vaikka asianomistaja ei olekaan sitä syytteesen pantavaksi ilmoittanut. Jos asianomistaja

1) „Haaskaus” siis puuttuu.

itse tekee syytteen sellaisesta rikoksesta; olkoon virallinen syyttäjä kuitenkin velvollinen asiassa valvomaan julkista kannevaltaa.”

„16 §. Virallisen syytteen alaisia ovat kaikki ne rikokset, joita laki tahi asetukset eivät siitä nimenomaan erota. Jos sama teko käsittää useampia rikoksia, ja jos joku niistä on virallisen syytteen alainen; on sellainen syyte toisistakin rikoksista tehtävä, vaikka ne muuten olisivatkin siitä erotetut.

Rikosasioissa älköön asianomistajan kanssa tehty sovinto estäkö sen syyttämisoikeuden käyttämistä, joka virallisella syyttäjällä lain mukaan on. Jos asianomistaja tahtoo sopia vahingonkorvauksesta; olkoon hänellä siihen lupa.”

„18 §. Jos asianomistaja pyytää virallista syyttäjää panemaan syytteeseen rikosta, josta tämä asianomistajan sitä ilmiantamatta ei saa syytettä tehdä; olkoon virallinen syyttäjä velvollinen syytettä ajamaan, elleivät todisteet ilmiannon tueksi ole niin vähäiset, että se on todennäköistä perustusta vailla.”

„20 §. Jos joku verekseltä tavataan rikosta tekemästä, taikka jos jotakuta epäillä rikoksesta ja epäluulo perustuu sellaisiin syihin, että oikeus saattaa pitää hänen rikollisuutensa todennäköisenä; on hän — — — — vangittava seuraavissa tapauksissa:

1. — — — — —
2. — — — jos rikos — — — on varkautta, murtoa tahi varastetun tavaran kätkemistä, ja jos kaikissa näissä tapauksissa on syytä varoa, että rikoksesta tavattu tahi epäluulon alainen lähtee karkuun taikka hävittämällä todisteita taikka muulla tavalla estää asian selville saamista;
3. jos se, joka on tavattu tai jota epäillä jonkin vähemmän kuin 2 kohdassa mainitun rikoksen tekemisestä, ¹⁾ on tuntematon ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeänsä tahi kotipaikkaansa, taikka jos hänen syystä epäillä antaneen siitä valheellisen tiedon; kuitenkin on tässä tapauksessa vangittu irti päästettävä, kun on saatu luotettava tieto hänen nimestään ja kotipaikastaan.”

„22 §. Maaherralla olkoon valta määrätä vangittavaksi se, joka on tavattu tai jota epäillä rikoksen tekemisestä, niinkuin edellisissä pykälissä sanotaan.

Kruununvoudilla, nimismiehellä ja apulaisnimismiehellä maalla sekä kaupungin poliisilaitoksen päälliköllä ja — — — — olkoon

¹⁾ Siis esim. sellaisesta rikoksesta, joka vielä on jäänyt „metsänhaaskauksen” nimelliseksi.

niinikään valta, omalla vastuullaan, vangita tai vangituttaa 1 momentissa tarkoitettu henkilö.”

„23 §. Sen joka on tehnyt rikoksen ja tavataan verekseltä tai pakosalta, kuka tahansa saa ottaa kiinni niissä tapauksissa, jotka 20 ja 21 §:ssä mainitaan. — — — — —

Joka on ottanut sellaisen henkilön kiinni, taikka poliisimies, jonka huostaan kiinniotettu on annettu, ilmoittakoon siitä viipymättä maaherralle taikka kruununvoudille, nimismiehelle tai apulaisnimismiehelle maalla, taikka poliisilaitoksen päällikölle tai hänen apulaiselleen tahi poliisilaitoksen rikos-, huolto- tahi järjestysosaston päällikölle tahi hänen apulaiselleen kaupungissa, ja tulee viranomaisen, jolle ilmoitus on tehty, heti tutkia, onko kiinniotettu vangittava tai irti päästettävä, tai jos tutkiminen kuuluu muulle viranomaiselle, toimittaa hänet sen tutkittavaksi ja viipymättä lähettää kiinniottamista koskeva kirjallinen ilmoitus.”

Edelleen esitän rikoslain yleisestä osasta 3 luvun 6, 7 ja 9 §§, jotka kuuluvat:

„6 §. Jos joku, suojellaksensa itseään tahi toista taikka omaansa tai toisen omaisuutta aloitetulta tahi kohta päätä uhkaavalla oikeudettomalta hyökkäykseltä, on tehnyt teon, joka, vaikka muuten rangaistava, oli hyökkäyksen torjumiseksi välttämätön; älköön häntä tästä hätävarjeluksesta rangaistukseen tuomittako.”

„7 §. Jos joku luvottomasti tunkeutuu toisen huoneeseen, taloon, kartanoon tahi alukseen, taikka tekee vastarintaa sille, joka verekseltä tahtoo omansa ottaa takaisin; olkoon hätävarjelus niinikään oikeutettu.”

„9 §. Joka 6, 7, 8 tahi 8 a §:ssä mainituissa tapauksissa on tehnyt enemmän väkivaltaa, kuin minkä hätä vaatii, olkoon rangaistukseen vikapää; kuitenkin saattaa, asiinhaarain mukaan, rangaistuksen vähentää, niinkuin 2 §:n 1 momentissa ¹⁾ sanotaan. Jos hätä tahi vaara oli niin pakottava, ettei hän voinut mieltänsä maltaa, älköön häntä rangaistukseen tuomittako.”

Sana „itsepuolustus”, jota usein käytetään hätävarjeluksesta kysymyksen ollessa, ei — kuten lukemastani kuului — ole hätävarjelus-sanan synonyymi, vaan vain ilmaisee yhden lajin hätävarjelusta. Hätävarjeluskäsitteeseen nimittäin sisältyy:

¹⁾ Jossa puhutaan nuorten henkilöiden — rikoksen tekoaikana 15 vaan ei 18 vuotta täyttäneiden — hyväksi tulevasta rangaistusasteikkojen alentamisesta.

- 1) itsepuolustus ts. oman hengen, ruumiillisen koskemattomuuden tai vapauden puolustaminen,
 - 2) lähimmäisen hengen, ruumiillisen koskemattomuuden tai vapauden puolustaminen,
 - 3) oman omaisuuden puolustaminen,
 - 4) vieraan omaisuuden puolustaminen ja
 - 5) kotirauhan puolustaminen
- kaikissa tapauksissa toisen oikeudetonta hyökkäystä vastaan; sekä
- 6) ns. julkisoikeudellinen hätävarjelus, johon poliisi- ja vankeilaviranomaisilla sekä näiden avustajilla on oikeus ja josta puhutaan edellä sivuutetuissa 8 ja 8 a §:ssä.

Hätävarjeluksessa puolustetaan oikeutta vääryyttä vastaan. Sanaa „hyökkäys” ei ole sekoitettava sotilaskielelliseen hyökkäys-sanaan. Ruotsinkielisessä tekstissä on tällä kohtaa: „Har någon, för att skydda sin eller annans person eller egendom emot påbörjad eller omedelbart förestående orättmätigt angrepp, begått handling, som, ehuru eljest straffbar, varit nödvändig för angreppets afvärjande; må han för det nödvärn ej dömas till straff”. Sekin on rikoslain mielessä hyökkäystä — hyökkäystä oikeudellisesti suojattua etua vastaan — kun joku metsässä kaikessa rauhassa varastaa puita. Ellei hän keskeytä rikostyötään paikalle saapuneen näkijän sitä vakavasti vaatiessa, on oikeus estää hänet rikoksen jatkamisesta tekemällä hänelle niin paljon väkivaltaa, kuin tätä estämistä varten on tarpeen.

Lain mukaan on, jos ei muu auta, lupa käyttää esim. ampumasetta kirveellä varustettua tai muuten ylivoimaista rikoksentekijää vastaan. Hätävarjeluksen oikeutus ei riipu siitä, kuinka suuriarvoinen se omaisuus on, jonka suojelemisesta on kysymys, „äfvén ett obetydligt föremål får försvaras med det största våld”, sanoo Jaakko Forsman ruotsinkielisessä luennossaan. Liioin ei, jos rikollinen hyökkäisi estäjänsä päälle, tarvitse lähteä pakoon, vaikka pääsisikin, vaan saa puolustautua asein. Oikeuden ei tarvitse väistyä vääryyden tieltä.

Laki ei vaadi, että hätävarjelukseen turvautuneen tarvitsisi näyttää myöhemmin toteen, että teko oli oikeutettua hätävarjelusta, riittää kun voi tehdä sen todennäköiseksi. Syyttäjän asia on silloin näyttää, jos pystyy, että se ei ollut hätävarjelusta tai että se oli hätävarjeluksen liioittelua.

Järjestyksessä seuraava rikoslain pykälä kuuluu:

„10 §. Jos joku pelastaaksensa itseään tahi toista taikka omaansa taikka toisen omaisuutta pakottavasta vaarasta, on tehnyt rangaistuksenalaisen teon, ja jos pelastus ilman sitä olisi ollut mahdoton;

tutkikoon oikeus, teon ja asianhaarain mukaan, onko hän teostaan jääpä rangaistematta, vai onko hän siitä ansainnut täyden tahi 2 §:n 1 momentin mukaan vähennetyn rangaistuksen.”

Tämä lainkohta on ns. pakkotilapykälä. Ensi kuulemalta ei ehkä huomaa, mikä on ero hätävarjeluksen (nödvärn) ja pakkotilan (nödtillstånd) välillä. Ero on seuraava: Hätävarjeluksessa kohdistetaan väkivalta vääryyttä vastaan, se kohdistetaan henkilöön, joka oikeudettomalla hyökkäyksellään itse on pannut oikeutensa — henkensä ja terveytensä — alttiiksi sille vaaralle, joka niitä uhkaa oikeutetun puolustuksen taholta. Pakkotilassa sitävastoin kohdistetaan väkivalta sellaisen henkilön oikeuksia vastaan, joka on hätätilaan syytön. Tämän suuren periaatteellisen eron vuoksi on pakkotilassa punnittava pelastettavan oikeushyvän ja uhrattavan oikeushyvän suhde. Pakkotilateko katsotaan lainkäytössä oikeudenmukaiseksi, kun sen pelastama etu on sen uhraamaa etua suurempi. Esim. jos olen eksynyt metsään ja minun täytyy tehdä tuli toisen maalle ja toisen puista paleltumiselta ja nälkiintymiseltä pelastuakseni, on tekoni oikeudenmukainen, koska pelastettava etu, ihmisen henki ja terveys, on tässä tapauksessa, jolloin etuja on punnittava vastakkain, oikeudellisesti kalliimpi kuin suurikin määrä hätään täysin viattoman miehen puita.

Esimerkkeinä hätävarjeluksesta ja pakkotilasta esitettäköön vielä seuraava:

Naapuri on luvattani kaatamassa puuta maaltani; ei tottele kieltöäni, vaan tahallisesti uhmaa sitä ja sen mukana koko oikeusjärjestystä; minä saan puolustaa oikeuttani vääryyttä vastaan ja, jos ei rikoksen pikaiseksi keskeyttämiseksi lievempää keinoa ole, hätävarjeluksena vaikka ampuva kohti. Jos naapuri siitä saa vammaa tai kuolee, on se lain mukaan hänen omaa syytönsä.

Naapurin sonni on jostakin raivostunut, karannut aitauksestaan ja puskee kumoon omenapuuta minun maallani; olen siksi kaukana, etten kerkiä sonnia karahkalla pois ajamaan, mutta minulla on pyssy. Hätävarjelus juridisessa mielessä ei ole oikeutettua älytöntä luontokappaletta vastaan, sillä eläimen teko ei juridisesti ole enempää vääryyttä kuin oikeuttakaan. Kysymyksessä on pakkotila, jossa on vastakkain naapurini omistusoikeus sonniin ja minun omistusoikeuteni omenapuuhun; minä saan rangaistuksetta ampuva sonnin vain jos voin jälkepäin todistaa, että minun omenapuuni oli rahallisesti arvokkaampi kuin naapurini sonnin henki. Luonnollisesti saan oikeutettuna pakkotilatekona ampuva sonnin, jos se, minun mentyäni sitä pois ajamaan, käy kimppuuni enkä pääse pakoon. Pakkotilassa on, koska viimeksi luetussa lainkohdassa sanotaan: „jos pelastus ilman sitä olisi ollut mahdoton”, käytettävä pakoakin, milloin se pelastaa, mutta hätä-

varjeluksessa — toistan sen vielä — ei tarvitse turvautua häpeälliseen pakenemiseen vääryyden tieltä.

Moni pitänee kohtuuttomana tällaista lakia, jonka mukaan näyttää isännän henki olevan halvempi kuin hänen sonninsa henki. Mutta niin nyt kuitenkin on laki, toinen asia on sitten, mitä itseksellakin uskonnollisten tai eetilisten syiden perustalla omatunto sanoo. Ja omastatunnostahan loppujen lopuksi meidän tekemisemme tai tekemättä jättämisemme riippuvat.

Jatkaakseni jälleen lain lukemista esitän rikoslain yleisestä osasta 2 luvun 16 §:n, joka kuuluu:

„Rikoksen joko tekijälleen tai sille, jonka puolesta tahi hyväksi hän on toiminut, tuottama taloudellinen hyöty on oikeuden vapaan harkintansa mukaan arvioitava ja tuomittava menetetyksi, katsomatta siihen, onko syytetty sitä vastaan tehty, jonka puolesta rikoksentekijä on toiminut.

Jos rikos on tavanomainen tai ammattimainen, arviotakoon menetetyksi tuomittava määrä koko rikollisen toiminnan laajuutta silmäläpitäen.

Kun rikos on tapahtunut, voidaan tekijälle tai sille, jonka puolesta tai hyväksi hän on toiminut, kuuluva esine tai muu omaisuus, jota on käytetty rikoksen tekemiseen taikka joka on yksinomaan tai pääasiallisesti rikoksen tekemistä varten valmistettu tai hankittu, tuomita menetetyksi, vaikkei sellaista seuraamusta laissa olekaan rikoksesta erityisesti säädetty.”

Tahtomatta rasittaa kuulijoitani lukemalla in extenso rikoslain 28 lukua, joka säättää rangaistukset varkaudesta ja näpistämisestä, enempiä kuin vanhentumissäännöksiäkään, mainitsen niistä seuraavaa:

Ensikertaisesta näpistämisestä — anastetun arvo ei yli 200 markan eikä tekijää ennen rangaistusta näpistämisestä, varkaudesta, murhasta, ryöstöstä eikä kiristämisestä — on rangaistus enintään 20 päiväsakkoa tai, asianhaarain ollessa erittäin raskauttavat, vankeutta enintään kolme kuukautta ja syytteenpano-oikeuden vanhentumisaika on sama kuin metsänhaaskauksesta eli 2 vuotta rikoksen tekoapäivästä luettuna. Varkauudesta, joksi myös luetaan toiskertainen näpistäminen, ei pääse sakolla. Rangaistuksena on ensikertaisessakin tapauksessa joko vankeutta tai kuritushuonetta ja syytteenpano-oikeus kestää 5 vuotta. Alin mahdollinen rangaistus toiskertaisesta varkaudesta on 6 kuukautta ja kolmaskertaisesta 1 vuosi kuritushuonetta ja syytteenpano-aikaa 10 vuotta. Neljäs- tai useampikertaisesta varkaudesta on vähin rangaistus 2 vuotta kuritushuonetta eikä

syytteenpano-oikeus raukea syyllisen eläessä. Varkauudesta tuomitaan pääranngastuksen ohella lisärangaistukseksi kansalaisluottamuksen menetys.

Huomautettakoon tässä yhteydessä, että lain mukaan (RL 6:1) rikos on uusittu rikos silloin, kun tekijä on ennen uusimista täydelleen kärsinyt hänelle rikosoikeudellisesti täysi-ikäisenä (18 vuotta täytäneenä) tehdystä ensikertaisesta rikoksesta tuomitun sakko-, vankeus- tai kuritushuonerangaistuksen. Siksi voidaan tuomita esim. kymmenestä ensikertaisesta varkaudesta, niin oudolta kuin se maalikosta kuulostaakin.

Törkeästä varkaudesta rangaistaan ankarammin kuin muusta varkaudesta eikä varkauden ollessa törkeä ensikertaisessakaan tapauksessa asiaan vaikuta, onko anastetun arvo yli vai alle 200 markan. Sellaista on esim. murtovarkaus sekä elukan varastaminen ulkoa laitumelta.

Olisi houkuttelevaa yrittää tulkita arvopuun anastaminen törkeäksi varkaudeksi, varsinkin kun arvopuun varkauteen sisältyy juuri samantapainen rikollisen tahdon intensiteettiä osoittava väkivalta, murtaminen, mikä irtaimen omaisuuden anastuksessa kvalifioi varkauden törkeäksi. RL 28 luvun 2 §:n momentti: „Sama olkoon laki, jos varas rikoksen tekemistä varten on varustanut itsensä aseella tai hengenvaarallisella astalolla taikka jos varkauden tekee kaksi tai useammat, jotka varastamista tahi ryöstämistä varten taikka muuta sellaista rikosta varten ovat yhteen liittäytyneet” tarjoaisi ensi näkemältä etsimättömän aiheen sanotunlaiselle tulkinnalle: Arvopuuta harvoin kykenee kukaan kaatamaan, ellei ole rikoksen tekemistä varten varustanut kirveellä tms. astalolla. Täytynee kuitenkin pysyä siinä tämän säännöksen tulkinnassa, että ase tai hengenvaarallinen astalo on — jotta varkaus muodostuisi törkeäksi — varustettava mukaan tekoa tai tekijän pakoa ehkä estäviä ihmisiä vastaan tarvittaessa käytettäväksi. Tilapäinen, yhtä tai useampia edeltäpäin yksilöityjä rikoksia varten tapahtunut yhteenliittyminen ei liioin kvalifioi törkeäksi arvopuunvarkautta enempiä kuin muitakaan varkauksia, mutta jos esim. kaksi kolme entistä viinatrokaria, trokauksen käytyä viisaan alkoholipolitiikan johdosta huonosti kannattavaksi, lyö viisaat päänsä, pimeässäliikkumisen ja -toimimisen taitonsa sekä „liikepääomansa” yhteen jonkun seudun puhdistamiseksi visakoivuista, silloin on jokainen tämän joukkueen suorittama visavarkaus epäilemättä törkeä varkaus.

Jos joku hakkaa jonkun metsikön puhtaaksi, kaataen yksintein sekä arvopuut että ei-arvopuut, voi herätä kysymys, tapahtuuko silloin kaksi rikosta, varkaus ja metsänhaaskaus. Katsoisin koko hak-

kuun olevan käsitettävä yhdeksi teoksi, niinkuin on kysymyksessä vain yksi teko silloinkin, kun varas tyhjentää jonkun tavarahyllyn ei yhdellä kahmaisulla, vaan siirtämällä laukkuunsa järjestyksessä sekä suuri- että vähäarvoiset tavarat. Tuomitsisin siis vain varkaudesta.

Jos varkauteen sisältyy suojametsälain, luonnonsuojelulain tai yksityismetsälain rikkominen, tuomitaan rikoksien yhtymistä koskevien rikoslain 7 luvun säännösten mukaan rangaistus vain varkaudesta, mutta rangaistuksen suuruutta määrättäessä otetaan raskauttavana asianhaarana huomioon tuo toinenkin rikos.

Huomautettava on vielä, että varkauden ja näpistämisen yrityskin on rangaistava, metsänhaaskauksen ei.

Rangaistukset „varastetun tavaran kätkemisestä sekä muusta luvattomasta ryhtymisestä rikoksen kautta saatuun tavaraan” on säädetty rikoslain 32 luvussa ja riippuu rangaistusten ankaruus — sakko, vankeus tai kuritushuone — silloin kun syytetty on tiennyt rikoksesta, osaltaan siitä, onko kysymyksessä näpistämisen, varkauden, ryöstön tai kiristämisen vaiko muun syytetyn tietämän rikoksen kautta saadun omaisuuden kätkeminen, ostaminen, vaihto-, lahja- tai panttitavarana vastaanottaminen, luovuttaminen, muuntaminen tai muuksi valmistaminen. Syytetty, joka on edelläsanotuin tavoin ryhtynyt rikoksen kautta saatuun tavaraan nimenomaan tietämättä sitä rikollisesti saaduksi, mutta sellaisissa olosuhteissa, että hänellä olisi ollut syytä varoa saantoa laittomaksi — esim. jos paikallisen sahan hoitaja, joka tuntee paikkakunnan asukkaat ja metsät, ostaa kuorman varastettuja tukkeja henkilöltä, jolla hänen tietensä ei ole metsää tai ei ainakaan sellaista metsää, jossa olisi niin komeita tukkeja kuin kaupitellaan — tuomitaan sakkoon. Samoin se, joka vilpittömässä mielessä haltuunsa saatuaan toisen tavaraa, on sen salannut, tultuansa tietämään, että se oli rikoksen kautta saatua. „Joka on vikapää rangaistukseen 32 luvun mukaan, vastatkoon myöskin sen omaisuuden korvaamisesta, johon hän on rikollisella tavalla ryhtynyt” (RL 9: 4).

Kuten edellä esitetystä selviää, riippuu moni seikka siitä, onko teko lain mukaan „metsänhaaskausta”, näpistämistä vai varkautta. Se tärkeä korjaus, mikä äskeisellä lainmuutoksella aikaansaatettiin, sisältyy RL 33 luvun 3 §:n 2 momenttiin lisättyihin sanoihin: „taikka kaataa arvopuun anastaakseen sen itselleen tai toiselle”. Näillä sanoilla siirrettiin rajalinjaa metsänhaaskauksen nimellä kulkevan rikosalueen ja toiselta puolen varkauden—näpistämisen alueen välillä

siten, että edellisestä lohkaistiin sen tärkein osa ja yhdistettiin jälkimmäiseen. Katson nimittäin — perusteilla, jotka olen esittänyt Metsälehdessä tämän vuoden numerossa 37 julkaistussa kirjoituksessani ja joiden toistamisella en tahdo tätä esitystäni venyttää — että arvopuu rikoslain mielessä on jokainen puu, jolla on kantoarvo, ts. josta sen omistaja saisi hintaa myymällä sen metsään pystyyn taikka hankintamyynnissä hintaa yli hankintakustannusten.

Kun siis sivullinen on metsästä kaatanut anastamistarkoituksessa puita, on metsänomistajan taikka metsänomistajan paikallisen edustajan arvioitava:

1) olivatko anastettujen puiden laji, laatu, koko, kasvupaikan etäisyys teistä, uittoväylistä tai kulutuskeskuksista jne. sellaiset, että rikoksen tapahtuma-aikaisten suhdanteiden vallitessa nuo puut, sellaisina kuin ne metsässä seisoivat, merkitsivät omistajalleen rahanarvoista, myyntikelpoista omaisuutta, jonka tämä olisi voinut muuttaa rahaksi ilman samalla tapahtuvaa itse maapohjan luovutusta; ja

2) nousiko myönteisessä tapauksessa anastettujen puiden arvo yli 200 markan.

Tämä arvostelu on tarpeen, jotta omistaja tai omistajan edustaja tietää, mihin toimenpiteisiin ja vaatimuksiin hänellä on oikeus — onko hänellä oikeus rikoslain voimaannanoasetuksen mukaisesti itse ottaa verekseltä tai pakosalta tapaamansa rikoksentekijä varkaana kiinni, onko hänellä oikeus vaatia poliisi vangitsemaan rikoksesta tavattu tai epäluulonalainen, onko hänellä oikeus vaatia lunastuksetta puunsa pois ostajalta, joka on ne hyvässä uskossa vastaanottanut, jne.

Jos erimielisyyttä syntyy anastettujen puiden arvosta, on asia ratkaistava jäävittömien asiantuntijoiden avulla ja niistähän tässä metsäkauppojen maassa ei ole puutetta; poliisimiehetkin, varsinkin maaseudulla, omannevat yleensä riittävät edellytykset arvioimaan jos ei nyt ihan tarkkaa arvoa niin ainakin nuo poliisin oman asiaansuhautumisen kannalta ratkaisevat seikat: ylittikö anastettujen puiden yhteinen kantoarvo nollan ja ylittikö se 200 mk.

Mainittava on, että uusi laki tuli voimaan sen julkaisemispäivänä, kesäkuun 10:nä 1937. Sitä ennen tehdyt metsän puiden anastukset käsitellään vielä vanhan lain mukaan kaikki „metsänhaaskauksina”.

Ennenkuin siirryn pois anastuksista, tahtoisin antaa vielä erään niitä koskevan tiedon ja neuvon: Korkein oikeus on 19/5 1936 antamassaan päätöksessä katsonut, että latvuksien anastaminen toisen metsästä ei ole näpistämistä eikä varkautta, vaan vain „metsänhaas-

kausta", elleivät latvukset ole käytettäviksi valmistettuja tai koottuja. Kun valmiiksi irroitettujen latvuksien anastaminen ei ole arvo-puun kaatamista, ei lainmuutos ole tuonut korjausta tässä kohdassa. Sen vuoksi: jos on tarkoitus käyttää latvukset hyväksi, toimittakaa, ennenkuin metsästä poistutaan, ne joko karsituiksi tai karsimattomina kerätyiksi edes muutaman kappaleen läjiin sillä tavoin, että voidaan tarvittaessa todistaa niiden olleen käytettäviksi valmistettuja tai koottuja.

Kun mennään rikoslaissa eteenpäin, tulee siinä metsä jälleen vastaan 34 luvussa, jonka otsake on: „Yleistä vaaraa tuottavista rikoksista” ja jonka 4 ja 7 §§ kuuluvat:

„4 §. Joka tahallansa syyttää tuleen talon, rakennuksen tahi aluksen muissa kuin 1 ja 2 §:ssä mainituissa tapauksissa, taikka kasvavan, leikatun tahi korjatun viljan, heinä- tahi olkisuovan, metsän tahi suon, taikka varaston työkaluja, polttopuita, sysiä, hirsiä, lautoja tahi muita tarveaineita, taikka tavaravaraston taikka muuta senkaltaista; tuomittakoon murhapoltosta kuritushuoneeseen enintään kahdeksaksi vuodeksi¹⁾ ja kansalaisluottamuksensa menettäneeksi taikka, jos asianhaarat ovat erittäin lieventävät, vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi.

Yritys on rangaistava.

Jos tuleen sytytetty oli rikosentekijän omaa ja jos sytytyksestä ei ollut ilmeistä vaaraa toisen hengelle tai terveydelle, taikka 1 tai 2 §:ssä mainituille esineille²⁾, taikka toisen omaisuudelle, sellaiselle kuin tämän §:n 1 momentissa sanotaan; älköön tässä §:ssä säädettyä rangaistusta tuomittako.”

„7 §. Jos joku huolimattomuutensa tai varomattomuutensa kautta on ollut syynä 1, 2 tahi 4 §:ssä sanotun omaisuuden palamiin tai räjähtämiseen taikka muuten räjähdyksellä tuottanut vaaraa toisen omaisuudelle, rangaistakoon vähintään sadan markan sakolla³⁾ taikka korkeintaan kahden vuoden vankeudella.”

Tässä yhteydessä luen loputkin rikoslaissa olevat pykälät, joissa puhutaan metsästä. Ne ovat osakkeella „Hengen, terveyden tahi omaisuuden suojelemiseksi annettujen määräysten rikkomisesta” varustetun 44 luvun 22, 23 ja 24 §§, jotka kuuluvat seuraavasti:

1) Kun kuritushuonerangaistuksen alirajaa ei ole erittäin määrätty, on se kuusi kuukautta.

2) Asuinrakennuksille, kirkoille, virasto- ja museorakennuksille yms.

3) Ks. aliviitt. s. 196.

„22 §. Joka syyttää valkean metsään tai kedolle tahi näiden läheisimpään ympäristöön eikä sitä tarkoin sammuta, taikka sinne syyttää valkean kovan tuulen tai kuivuuden vallitessa ja pakottavan tarpeen sitä vaatimatta, taikka ilman lupaa tai pakottavaa tarvetta tekee valkean toisen omistamalle tai hallitsemaalle maalle, taikka muutoin käsittelee tulta tai hekkuvaa esinettä sillä tavalla tai sellaisissa olosuhteissa että siitä voi syttyä metsäpalo, rangaistakoon enintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.

Sama olkoon laki, jos joku kaskeaa tai kydetää maalla, missä hänellä ei ole oikeutta sitä tehdä, taikka syyttää kaskan tai kydön säädettyjä varokeinoja noudattamatta tai huolimattomasti hoitaa siihen sytytettyä tulta.”

„23 §. Joka havaitsee tai muutoin saa tietoonsa kulon, josta paloviranomaisilla ei hänen tietensä ole tietoa, ja jättää itse tai toisen välityksellä ilmoittamatta siitä paloviranomaisille, taikka ei heti riennä läheiselle kulolle käskyä siihen odottamatta, rangaistakoon enintään kahdelläkymmenelläviidellä päiväsakolla.

Joka laittomasti jättää kuljettamatta arpakapulan tai toimittamatta muun hänen levitettäväkseen tai perille saatettavakseen annetun käskyn väen kokoamisesta metsäpalon sammuttamiseen, taikka laittomasti, ilman pätevää syytä, jättää noudattamatta hänelle saatetun kutsun lähteä sammutustyöhön, vaikka on sammutusvelvollinen, tahi ei tottele sammutusta johtavan henkilön määräyksiä taikka ilman pätevää syytä luopuu sammutuksesta, ennenkuin lupa on annettu, rangaistakoon enintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.”

„24 §. Joka panee liikkeelle arpakapulan tai lähettää muun virallisen käskyn väen kokoamisesta joko tarpeettomasti tai sellaisessa asiassa, jossa arpakapulaa tai käskyä ei saa lähettää, taikka ilkimielisesti tai muuten aiheettomasti hälyyttää väkeä lähtemään kulolle, jota ei lainkaan ole, rangaistakoon enintään viidelläkymmenellä päiväsakolla.”

Mainittakoon, että 1734 vuoden laissa oli vain tahallinen tuhopoltto Missgiernings Balk'issa, mutta muuten kyllä jo silloinkin suh-tauduttiin metsäpalojen aiheuttajiin melkoisella ankaruudella, osit-tain jopa ankaramminkin kuin nykyään. Rakennuskaaren 15 luku oli omistettu metsäpaloille, sisältäen suunnilleen samaa kuin asiaa koskevat nykyiset laitkin, ja lisäksi seuraavan määräyksen: „Kom-mer eld ut af tienstefolk, eller wallhion; böte, och gälde skadan, som sagdt är. Orka the thet ej; arbete för skadan, och plichte med kroppen för böterna. Är skadan så stor, att then ej kan med arbete fyllas; plichte med kroppen både för böter och skada.”

Kuten lukemani osoitti, on siis lain mukaan rikos, jos joku pakottavan tarpeen sitä vaatimatta syyttää tulen taivasalle metsään tai sen läheisyyteen kovan tuulen tai kuivuuden vallitessa. Melko harvinaista on — siksi paljon sentään varotaan — että kovan tuulen aikana syytettäisiin tulia metsään tai sen läheisyyteen. Jos sellaista kuitenkin tapahtuu ja metsänomistaja tai -hoitaja sen huomaa, on tuli, vaikkapa väkisinkin, sammutettava, ellei pakottava tarve vaadi tulenpitoa. „Pakottava tarve” tuskin on kysymyksessä muulloin kuin silloin, kun tulenteke on tarpeen ihmisen pelastamiseksi hengenvaarasta. Mikäli aikaa on, on syytä kutsua poliisi avuksi, mutta kiireellisissä tapauksissa on omankädenoikeuskin luvallista, ennen käsiteltyjen hätävarjelus- ja pakkotilapykälien nojalla.

Valitettavan yleistä on vielä viime aikoinakin ollut tulenteke tai vasalle kovan kuivuuden vallitessa. Tarkoitin erikoisesti kydön polttoa ja uudisviljelysmaiden raivauksessa kertyneiden juurakkoläjien yms. polttamista, johon monikin ryhtyy ylen kuivana aikana, kunhan vain ilma on tyyni. Joko ei välitetä lainkaan lähistöllä olevasta omasta tai vieraasta metsästä — kävi sen kuinka kävi, tuumitaan, mutta tämä kaski tässä nyt on kuivalla aikaa poltettava, eihän se märkänä kunnolleen pala — taikka sitten luotetaan varokeinoin, joihin on ryhdytty palon levenemisen estämiseksi. Mutta asiahan on niin, että kun on ollut pitkälti kuumaa, kuivaa ja „tyyntä myrskyn edellä” ja sitten äkkiä syntyy tuuli, jonka suunta on polttoalueelta rutikuivaan metsään päin, niin siinä eivät inhimilliset varokeinot eivätkä suojajoukot auta: tuuli lennättää kipinöitä satojenkin metrien päähän ja pian on metsä liekeissä. Siksi on kielletty, ellei pakottavaa tarvetta ole, millään ehdolla pitämästä ulkona tulta metsässä tai sen läheisyydessä kovan kuivuuden vallitessa ja siksi on oikeus käskä polttaja sammuttamaan heti tuli — olipa lähistöllä oleva metsä tulenteikijän omaa tai vierasta. Ellei käskyä, poliisinkaan antamana, noudateta eikä poliisi yksin ilman apuvoimia voi tulta sammuttaa, on poliisipäällikön syyllisen kustannuksella teetettävä sammutustyö poliisitoimesta 14/2 1925 annetun asetuksen 14 §:n mukaisesti, jossa säädetään:

„Jos joku poliisilta saamastaan kehoituksesta huolimatta laiminlyö tehtävän, joka lain ja asetusten tai asianomaisesti noudatettavaksi vahvistetun ohje- tai järjestyssäännön mukaan hänelle kuuluu, ja sen kautta saattaa syntyä estettä yleiselle liikenteelle tahi vaaraa yleiselle järjestykselle, turvallisuudelle tai terveydelle, tulee asianomaisen poliisipäällikön syyllisen kustannuksella teettää, mitä tämä on laiminlyönyt. Siitä johtuneet kustannukset saadaan heti laskun mukaan ulosottomiehen välityksellä ulosottaa.

Joka ei tyydy poliisipäällikön toimenpiteeseen, pyytäköön siitä todistuksen ja valittakoon maaherralle kolmessakymmenessä päivässä todistuksen saatuaan; älköön valitus kuitenkaan viivytäkö toimenpiteen täytäntöönpanoa tai kustannusten ulosottamista, ellei maaherra siitä toisin määrää.”

Parina äskeisenä kuivana kesänä ovat maaherrat, ei kuitenkaan kaikissa lääneissä, antaneet ns. kydön-, juhannuskokon- yms. polttokieltoja. Mutta maaherran alotetta ei tule odottaa. Ilman maaherran antamaa kiertokirjettäkin on poltto kiellettyä, rikollista, kun sellainen kova kuivuus vallitsee kuin esim. kesinä 1933 ja 1937. Oikein ei tehnyt se poliisimies, joka kesällä 1933 ajaessaan piirissään kytösavujen keskellä päivitteli ihmisten hulluutta ja uhkarohkeutta, mutta tyytyi vain päivittelemään. Sään äkkiä kääntynyt tuuliseksi syytyi joukko suuria metsäpaloja, joilta ehkä olisi välttytty, jos poliisi olisi tehnyt tehtävänsä silloin, kun vielä oli tyyntä.

Kuten lukemastani näkyy, sallii laki polttaa ilman pakottavaa tarvetta kaski-, kytö- ja muita valkeita metsässä tai sen läheisyydessä silloin, kun ei vallitse kova tuuli tai kuivuus ja kun poltto tapahtuu maan laillisen haltijan toimesta tai hänen luvallaan. Mutta näissä tapauksissa ei polttoa saa miten tahansa toimittaa. Ennen syyttämistä on tehtävä kaikki, mikä on tarpeellista tulen levenemisen estämiseksi. Syytyksen jälkeen ei tulta saa jättää tarpeellista vartiointia vaille, eikä vartiointia saa lopettaa, ennenkuin tuli on huolellisesti sammutettu. Edellisen lisäksi on nimenomaan kasken tai kydön poltosta säädetty palolain 31 §:ssä, että ennen syyttämistä on rajanaapureille annettava siitä tieto ja huolehdittava, että paikalla on tarpeellisia sammutusvälineitä ja mikäli mahdollista, myöskin vettä. Tämä siksi, että kaski tai kytö voitaisiin tukahduttaa heti merkkien osoittaessa ilmojen kääntymistä kovin tuulisiksi tai kuiviksi. Kaikki tulen käsittelyä koskevien säännösten rikkomiset ovat virallisen syytteen alaisia. Siksi poliisin on oma-aloitteisesti valvottava niiden noudattamista ja saatettava rikkojat syytteeseen, huolimatta siitä, mitä polttoalueen tai vaarassa olleen alueen omistaja sanoo, tai vaikkapa syyllisenä olisi omistaja itse. Mutta eihän poliisi kaikkea kerkiä näkemään. Siksi on kunkin metsänomistajan, -hoitajan ja -vartijan syytä varsinkin tuulisina ja kuivina aikoina itse tarkastella metsää ja sen ympäristöjä todetakseen, onko laittomia tulia ja voidakseen — ellei muu auta — pyytää poliisin virka-apua metsän suojaksi. Niinkään voi samassa tarkoituksessa kääntyä kunnan paloviranomaisten puoleen.

Ellei virallinen syyttäjä velvollisuutensa mukaisesti pane tässä kosketeltuja rikoksia syytteeseen, on palaneen tai vaarassa olleen met-

sän omistajalla oikeus syytteen ajamiseen. Erityisesti on huomattava, että RL 44 luvun 22 §:ään on syyte nojattava vain silloin, kun metsäpaloa ei ole ollut, mutta on ollut olemassa syytetyin aiheuttama metsäpalon vaara — vaara, joka on vältetty joko kohtalon sallimasta taikka esim. poliisin tai naapurien tultua ajoissa sammuttamaan vaarallisen tulen tahi vartioimaan sitä. Jos sensijaan vaikkapa vähäinkin metsäpalo on syttynyt jonkun huolimattomuuden tai varomattomuuden — edellämainittujen säännösten rikkomisen — johdosta, on syyte tehtävä RL 34: 7 nojalla.

Esitettäköön tässä kohden seuraava oikeustapaus:

Virallinen syyttäjä vaati kihlakunnanoikeudessa Vihtori P:n tuomitsemista rangaistukseen siitä, että hän oli heinäkuun 7 päivänä 1933 tilansa uudisviljelysmaalla syyttänyt kovan kuivuuden vallitessa raivausrovioihin tulen ja jättänyt sen sitten vaille tarpeellista silmälläpitoa, niin että tuli, joka oli jäänyt kytemään rovioihin, oli saman kuun 11 päivänä kovan tuulen nostamana riistäytynyt läheiseen metsään sekä aiheuttanut metsäpalon. Kun palossa oli tuhoutunut myöskin valtion metsää 19.2 ha, yhtyi metsähallitus syytteen ja vaati vahingonkorvausta.

Syytetty puolustautui sillä, että mitään kydönpolttokieltoa ei ollut Vaasan läänissä annettu ja että hän oli tehnyt voitavansa, mutta „kun tuli kova tuulenpuuska, joka levitti kipinöitä aivan lähellä olevaan metsään, missä valkea levisi tavattomalla nopeudella, olivat sammutusyritykset turhia, vaikka paikalle saapui heti väkeä.” Kihlakunnanoikeus katsoi syytetyin ryhtyneen tulenvaaran estämiseksi kaikkiin niihin toimenpiteisiin, „joita häneltä lain mukaan ja kohetuudella voitiin vaatia”, ja pannen vahingon „sattuneen kovan tuulenpuuskan” syyksi hylkäsi rangaistus- ja korvausvaatimukset. — Metsähallituksen valitettua hovioikeuteen ja huomautettua, että kielto polttaa tulia metsän läheisyydessä kovan kuivuuden vallitessa on annettu laissa jo aikoja sitten, Vaasan hovioikeus lausui selvitetyn, että Vihtori P. oli kerrotuin tavoin varomattomuudellaan aiheuttanut metsäpalon, minkä vuoksi hovioikeus RL 34: 7 nojalla tuomitsi P:n 20 päiväsakkoon ja suorittamaan metsähallitukselle vahingonkorvausena 31,152 mk. 45 penniä. — Vihtori P. ja metsähallitus valittivat Korkeimpaan oikeuteen, joka 28/11 1934 antamassaan päätöksessä lausui, ettei Vihtori P. ollut esittänyt syytä muuttaa hovioikeuden päätöstä, mutta metsähallituksen valituksen johdosta korotti rangaistuksen neljäksi kuukaudeksi vankeutta.

Kun lopuksi mainitsen, että lain mukaan kaikki rikoksella asianomistajalle aiheutetut vahingot ja kulungit on tuomittava syy-

lisen, tai milloin samassa rikoksessa on useita osallisia, heidän kaikkien yhteisvastuullisesti korvattaviksi¹⁾ ja että oikeus vahingonkorvausten vaatimiseen ei vanhene lyhyemmässä ajassa kuin 10 vuodessa rikoksen teosta lukien, luulen tulleen selvitetyn, mitä aseita yleinen laki antaa käytettäväksi taistelussa metsien suojelemiseksi sivullisten sekä tahallisia että tuottamuksellisia rikoksia vastaan.

1) Viitataan kirjoitukseeni „Vahingonkorvauksesta metsänvarkausjutuissa” Metsälehdessä numerossa 39 vuodelta 1937.